13. Legeltetés a karszton

Szent László-tárnics

Az Aggteleki-karszt területén erdőirtásokon alakítottak ki kaszálókat és legelőket. A hagyományos állattartás eltűnésével ezek a gyepterületek átalakulnak: a kaszálók és a legelők gyomosodnak, cserjésednek, majd újra beerdősülnek. A bokrok közötti gyepben gyakori a Szent László-tárnics és a szártalan bábakalács.

14. Kuriszláni szénatároló

A térség településein egykor élt állatállomány téli takarmányigényét a dús füvű hegyi kaszálókról biztosították. A széna tárolására a kaszálókon a felvidéki táj arculatához tartozó deszkafalú szénarakodókat építettek. Ezek gyakran fal nélküli, lábakon álló épületek, szilárd tetővel.

15. Szénégető hely

A szénégetés a 19. sz. eleje óta volt kenyéradó háziipar a Kárpát-medence erdős vidékein. A tökéletesen simára egyengetett tisztásokon a hosszú hasábokra darabolt fát szabályos rendben felállítgatták. A boksát földdel betakarták. Lassan, 8–12 napig izzott. Ezután a földet lehúzták róla, hogy teljesen kialudjon. Ma már kihaltnak tekinthető a térségben ez a tevékenység.

16. Szőlő-tető

Még az Árpád-korba visszanyúló gazdálkodási forma volt a ritkásra telepített gyümölcsös, melynek gyepes talaját rendszeresen kaszálták. Így mesterségesen bár, de egy természetközeli erdőssztyeppre sokban hasonló növényzeti szerkezet jött létre. Tavasszal és kora nyáron mesébe illő virágos rétek veszik körül a kicsiny pinceépületeket. A májusban virágzó piros kígyószisz nem ritka növénye ezeknek a sok rovarnak is otthont adó réteknek.

Rablópille

17. Jósvafői Szőlőhegy, Kónya-tető

Hajdanán a környék települései közelében elterülő déli kitettségű, melegebb lejtőkön szőlőültetvényeket műveltek. A 19. századi filoxéra vész után szőlőt már csak saját fogyasztásra ültettek, a kivágott tőkék helyére pedig többnyire helyi fajtákból álló gyümölcsösöket telepítettek.

18. Pincesor

A szőlőhegyi dűlőutak mentén számos apró pinceépülettel találkozhatunk, melynek többsége ún. présházas lyukpince: a felszín alatti boltozott, vagy vájt pince fölé felmenő falú préshászat építettek. Az egykori határjelző kőmezsgyék maradványai a mai napig fellelhetőek a környéken.

Jósvafői Szőlőhegy

19. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság gyümölcsfaiskolája

Téli aranyparmen, simonffy piros – ezek olyan régi magyar almafajták nevei, amelyeket hiába keresnénk a hipermarketekben. Tájfajtákról van ugyanis szó, olyanokról, amelyeket hosszú évszázadok alatt egy-egy tájegység „nevelt” ki. Tucatnyi szilva és kb. ugyanannyi körte fajtát azonosítottak a térségben, az almafajták száma pedig a két tucatot közelíti, de cseresznye és dió tájfajták is léteznek e vidéken. Bár ezek a fajták küllemben gyakran elmaradnak a „nagyüzemi” gyümölcsöktől, zamatban, vitamintartalomban messze megelőzik azokat. A faiskolában ezeket az ízletes, ugyanakkor meglehetősen igénytelen fajtákat szaporítják: így ismét megjelenhetnek a térség kertjeiben.

20. Jósva-völgy

A völgyekben és a lankás, vastagabb talajréteggel borított „fennsíki” részeken egykor szántóföldi művelést végeztek. A hagyományos, ún. nadrágszíjparcellás, vegyszermentes művelés a mai napig több helyen fennmaradt, így még ma is találkozhatunk azokkal az egykori szántóföldi gyomokkal (pl. konkoly), melyek az ország nagy részéről eltűntek a nagyüzemi gazdálkodás eredményeképpen.

Felelős kiadó: Salamon Gábor igazgató
Szerkesztették az Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály munkatársai
Fotó: ANP archívum

TOURINFORM Aggtelek
Természetvédelmi és Turisztikai Információs Központ
3759 Aggtelek, Baradla oldal 3.
Tel.: 48/503-000. Fax: 48/503-002
aggtelek@tourinform.hu

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal 1.
Telefon: 48/506-000
Fax: 48/506-001
info.anp@t-online.hu
www.anp.hu

www.anp.hu
www.husk-cbc.eu
www.hungary-slovakia-cbc.eu

magyar

Tohonya-Kuriszlán tanösvény

Magyarország–Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013
Partnerséget építünk
Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap
A kiadvány tartalma nem feltétlenül képviseli az Európai Unió hivatalos álláspontját.

Jelzése: sárga sáv

Hossza: 1-13. állomás 4 km, 13-20. állomás 6 km
Bejárásához szükséges idő: 1-13. állomás kb. 2,5 óra,
13-20. állomás kb. 3 óra

A Jósvafőről induló körtúra az Aggteleki Nemzeti Park sajátos tájképi értékeivel, a karsztos felszín formavilágával és legjellemzőbb élőhelyeivel ismerteti meg a látogatót. Az élővilág zavartalansága és a saját biztonsága érdekében kérjük ne térjen le a kijelölt útvonalról. A tanösvény végigjárása saját felelősségre történik! Biztonságos túrázást és kellemes időtöltést kívánunk.

1. Aggteleki Nemzeti Park Kúria Oktató Központja

Kúria

Az egykori kisnemesi kúria épületében folyó környezeti nevelési tevékenység fő célja a térségben élő, illetve az idelátogató gyermekek és felnőttek természetvédelmi szemléletformálása, környezettudatos magatartásra nevelése. A Kúria udvarában kapott helyett az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság hucul lovasbázisa.

2. Irtásrét a falu felett

Emberi beavatkozás nélkül az Aggteleki-karsztot szinte teljesen erdő borítaná. A kaszálók, a legelők és a földművelésre alkalmas területek kialakításához, az épületfa és a tűzifa kinyeréséhez fakitermelésre volt szükség. Ily módon nagymértékben átalakult a térség erdeinek szerkezete, valamint jelentős kiterjedésűek azok az élőhelyek, amelyek az irtások helyén alakultak ki.

3. Erdős tövör

Turbánliliom

A tövör a karsztfelszín egyik leggyakoribb és legjellegzetesebb felszínformája. Kerek vagy ovális, tál alakú mélyedés, amely a mészkő alapkőzet oldódása révén képződik.
A tövröt gyertyános-tölgyes borítja. A zárt lombkorona miatt az erdő belsejébe kevés fény jut, így a cserje- és gyepszint szegényes. A lombfakadás előtti színpompás virágtakaró (keltikék, szellőrózsák, galambvirág) nyár elejére szinte nyomtalanul eltűnik. Ezután már csak a kapotnyak haragoszöld foltjai, a szálanként előforduló turbánliliom és madárfészek-kosbor díszítik az erdő alját.

4. A Szabó-kút nyelője

A Szabó-kút nyelője egy meglehetősen kisméretű tövör alján helyezkedik el, ahol a víz a tövör alján nyíló repedést tölcsérré tágította. Környékén facsoport nő, a lejtőkről lefolyó vizek által összehordott vastag talajréteg itt szinte mindig nedves. A nyelő vize a Tohonya-völgybe, az innen néhány száz méterre lévő Szabó-kútba kerül.

5. Az ősi forrás helye

A Szabó-kút nyelőjének vize egykor valószínűleg nem jutott el a Szabó-kútba, hanem az előttünk lévő fal tövében látható forrásszájakon lépett a felszínre. Ezt a feltételezést igazolja a nyílásokban érezhető huzat, amely mélybe vezető, hosszabb járatra utal. A Tohonya-völgy további bevágódásával a víz ma már mélyebb ponton, a jelenlegi völgytalpnál lép ki a karsztból.

6. Mésztufagát

A Kis-Tohonya-forrásból érkező patakocska szénsavas, mészben gazdag vize a mederlépcsőkön - vagy gallyakból és növénytörmelékből képződött gáton - átbukva szétporlik, a vízcseppekből széndioxid illan el, s egy kis mész válik ki. Az állandóan növekvő „építmény” egyre nagyobb energiával porlasztja az ütköző vizet, így egyre magasodó mésztufagát épül. A karsztforrásoknál a növényzetre kicsapódó mésztufa erősen likacsos, üreges szerkezetű.

Mésztufagát

7. Tohonya-szurdok

Hegyi billegető

A szurdok cikk-cakk vonala egymást metsző törésekre utal.
A szurdokerdő a szűk, meredek, sziklás falú völgyaljak jellegzetes társulása. Jellemző a hűvös levegő, a kevés napfény és a magas páratartalom. A Tohonya-szurdok rövidsége és beékeltsége miatt a szurdokerdő növény- és állatvilága keveredik a gyertyános-tölgyes erdők fajaival. Sokféle páfránnyal találkozhatunk, mint pl. az édesgyökerű páfrány, aranyos fodorka.
A kora tavasszal bővizű patak partján hegyi billegetőket figyelhetünk meg.

8. Nagy-Tohonya-forrás

Nagy-Tohonya-forrás

A Kossuth-barlang ferde hasadékbarlang, amely lefelé és fölfelé is összeszűkül. A bejárathoz közeli szakaszon egy vízzel telített alsó járat húzódik, melyből a víz a Nagy-Tohonya- forrásban, több ponton lép a felszínre. Árvízkor a barlangbejárat is forrásként működik. A Nagy-Tohonya-forrásnak jellegzetes – többek között az árapály jelenséggel összefüggő - hozamingadozásai vannak. Alacsony vízhozamnál 15 fokos, árvízkor 11 fokos a víz. Feltételezhető, hogy a hideg karsztvízhez langyos, állandó hozamú mélységi víz keveredik.

9. Lovászösvény

A meredeken felfutó ösvény mentén ízelítőt kaphatunk a karsztra oly jellemző élőhelytípusról, ahol csak vékonyan borítja a kibukkanó alapkőzetet talaj. A hamar kiszáradó, napsütésnek kitett, sziklás gyepek jellemző pozsgás növényeivel kövirózsa- és varjúháj fajokkal találkozhatunk itt. Az ösvény két oldalának becserjésedő felszínein elszórtan molyhos tölgyeket is láthatunk.

10. Hucul ménes

Hucul lovak a Gergés-lápán

A szemközti karám a hucul lovak szállása. A hucul ló sok ősi jegyet őriz: ilyen például a hát közepén futó sötét csík (hátszíj) és a zebra szerű csíkok a lábakon. Nevét egy kárpáti népcsoportról kapta. Igénytelen, teherbíró, nyugodt vérmérsékletű ló. Kiválóan alkalmas kocsizásra, gyermeklovagoltatásra és terápiás célokra. A nemzeti parkban történő tenyésztés jelentősége, hogy egy ősi, megőrzésre érdemes fajtát itt csaknem autentikus körülmények között lehet fenntartani, miközben ezzel nagy kiterjedésű legelőterület fennmaradása is megoldódik.

11. Köves-bérc

Tavaszi hérics

A területen végigtekintve erdőtlen fennsíkot látunk, magas fűvel, a tavaszi és nyári időszakban rengeteg virággal, amely számos lepkének és madárnak nyújt táplálkozó és búvóhelyet. Már kora tavasszal a tavaszi hérics és a leánykökörcsin színezi a rétet. Szinte folyamatosan megfigyelhető a tövisszúró gébics, a cigány csaláncsúcs és az erdei pacsirta. Ragadozó madarak közül gyakran találkozhatunk egerészölyvvel és a héjával.

12. Pillantás a Nagy-oldalra

Osztrák sárkányfű

Az Aggteleki Nemzeti Parkot az UNESCO 1979-ben Bioszféra rezervátummá nyilvánította. A nemzeti park egyik legértékesebb területe - és egyben a bioszféra rezervátum magterülete - a Nagyoldal, mely a hegység legmagasabb mészkőrögének (Fertős-tető, 604 m) fennsíkján és meredek déli lejtőjén helyezkedik el.
A hegy alján található lankásabb lejtőt viszonylag vastag talaj fedi, rajta melegkedvelő tölgyes erdő található.
A meredekebb részen és a hegy gerincén karsztbokorerdőt, sziklagyep és lejtősztyepp mozaikszerűen elhelyezkedő foltjait láthatjuk. A gyepek sok értékes növényfaja közül a veszélyeztett európai fajokat bemutató Vörös Könyvben is szereplő osztrák sárkányfű mindenképpen említésre érdemes.